

АНАЛІЗ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО АДАПТАЦІЇ ПРОГРАМИ "ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5-7-9%" ДЛЯ ПОТРЕБ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ

Пропозиції змін до НПА

2025

DOI: 10.70719/respol.2025.74

Вступ: цілі та методологія	4
1. Висновки та рекомендації	7
1.1 Обмеження креативних індустрій в отриманні кредитування та державного гарантування	7
1.2 Пропозиції щодо адаптації програми “Доступні кредити 5-7-9%” для потреб креативних індустрій	9
2. Аналіз чинного законодавства України щодо можливостей креативних індустрій отримувати кредитування у межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”	12
2.1 Правове регулювання креативних індустрій	12
2.2 Правове регулювання кредитування як фінансової послуги	15
2.3 Правове регулювання гарантування як фінансової послуги	20
2.4 Правове регулювання державної допомоги суб’єктам господарювання	23
2.5 Правове регулювання діяльності Фонду розвитку підприємництва	25
2.6 Правове регулювання державної програми “Доступні кредити 5-7-9%”	27
3. Аналіз пропозицій щодо адаптації програми “Доступні кредити 5-7-9%” для потреб креативних індустрій та можливості їх впровадження у законодавство України	33
3.1 Кредитування креативних індустрій у межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» Фонду розвитку підприємництва	33

3.2 Фонд гарантування для покриття ризиків кредитування креативних індустрій у межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”	40
3.3 Узагальнення щодо можливості впровадження змін в інтересах підприємців креативних індустрій.....	42

Вступ

Цілі та методологія

Пропозиції змін до НПА щодо адаптації програми “Доступні кредити 5-7-9%” для потреб операторів креативних індустрій” розроблені в рамках проєкту [RES-POL](#) (Rapid Expert Support for Culture and Media Policies in Ukraine), що здійснює ГС “Центр “Регіональний розвиток” Агенції економічного розвитку [PPV](#) за фінансової підтримки **Європейського Союзу**.

Проєкт RES-POL має на меті посилити функціональну спроможність [Міністерства культури та стратегічних комунікацій](#) і його відомств (Українського інституту книги, Українського культурного фонду, Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти й Українського інституту національної пам’яті).

Тривалість проєкту RES-POL – від січня 2024 до липня 2025 року.

У фокусі проєкту RES-POL – чотири сектори (**Мистецтво та культура, Культурна спадщина, Креативні індустрії та Медіа**) і понад 20 секторів (індустрій та видів мистецької діяльності). Окремо RES-POL розглядає **10 істотних питань** розвитку культури (конкурентна оплата праці, ефективність державних підприємств у сфері культури, фінансування креативних індустрій, моделі фінансування культурних послуг, громади та культурна спадщина, інтеграція з ЄС та культурна політика тощо).

Методологія проєкту передбачає:

- визначення істотних питань політики у секторах (базові звіти) та підсекторах (аналітичні записки);
- аналіз десяти істотних питань розвитку культури у фокусі проєкту (базові звіти);
- напрацювання пропозицій політик (стратегічні брифи) щодо істотних питань політики секторів та десяти істотних питань розвитку культури;
- розробку секторальних стратегій та операційних програм для секторів у фокусі проєкту;
- розробку змін до кількох нормативно-правових актів та / або концепції пілотних проєктів на впровадження розроблених у проєкті політик;

- аналіз європейського досвіду планування та впровадження політик, оцінку деяких політик у сфері культури в Україні та оцінку інституційної спроможності відомств у сфері управління Міністерства культури та стратегічних комунікацій.

Проект RES-POL передбачає активне залучення заінтересованих сторін на всіх етапах розробки політики. Інформація про перебіг проєкту доступна на сторінці [RES-POL у Facebook](#).

Мета напрацювання пропозицій змін до нормативно-правових актів щодо адаптації державної програми “Доступні кредити 5-7-9%” для потреб креативних індустрій полягає у забезпеченні реального доступу представників креативних індустрій до державних фінансових інструментів підтримки, зокрема кредитування та державного гарантування.

Методологія розробки пропозицій змін до НПА щодо адаптації програми “Доступні кредити 5-7-9%” для потреб операторів креативних індустрій передбачає:

- аналіз чинного нормативно-правового регулювання креативних індустрій, кредитування, гарантування, державної допомоги суб’єктам господарювання, діяльності Фонду розвитку підприємництва, державної програми “Доступні кредити 5-7-9%”;
- виявлення нормативних бар’єрів, які перешкоджають представникам креативних індустрій у доступі до участі в державній програмі “Доступні кредити 5-7-9%”;
- формування концептуальних пропозицій щодо внесення змін до відповідних нормативно-правових актів з метою адаптації програми “Доступні кредити 5-7-9%” до потреб і специфіки діяльності креативних індустрій.

Автори

Юрій Корнага – партнер Axon Partners;

Ірина Лялюк – юристка Axon Partners;

Христина Сахарчук – юристка Axon Partners;

Рецензенти:

Володимир Воробей – керівник групи ключових експертів проєкту RES-POL, директор Агенції економічного розвитку PPV;

Олександра Кривень, PhD - експертка з питань фінансування креативних індустрій проєкту RES-POL, інвестиційна аналітикиня Агенції економічного розвитку PPV;

Літературний редактор – Тетяна Блажівська;

Дизайнерка – Ольга Мацьків.

Команда проєкту висловлює щирі подяки усім представницям та представникам сектору, які взяли участь в опитуванні та глибинних інтерв'ю, за їхній час, готовність говорити про проблеми та спільно шукати їх вирішення.

При цитуванні тексту цього документу (повністю чи частково) необхідне пряме використання першоджерела з посиланням на нього.

Зміст цього документу є відповідальністю Громадської спілки "Центр "Регіональний розвиток"" і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.

1. Висновки та рекомендації

1.1 Обмеження креативних індустрій в отриманні кредитування та державного гарантування

1. Законодавство України не містить комплексного правового регулювання креативних індустрій, хоча і передбачає їхній розвиток як пріоритет державної культурної та економічної політики. Незважаючи на це, законодавство України не забезпечує креативні індустрії спеціальними фінансовими інструментами, які б надавали їм доступ до кредитування (див. розділ 2.1.).
2. Креативні індустрії мають обмежений доступ до банківського кредитування у зв'язку з невідповідністю:
 - стандартним вимогам банківських кредитних політик та політикам управління кредитними ризиками, які базуються на регуляторних вимогах Національного банку України ("НБУ") щодо фінансової стійкості та платоспроможності банків;
 - стандартним банківським вимогам щодо фінансового моніторингу, які базуються на регуляторних вимогах НБУ щодо протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення;
 - вимогам НБУ щодо прийнятного майна / майнових прав для забезпечення кредитного договору у формі застави або права довірчої власності (див. розділ 2.2.).
3. Іншим не менш важливим фактором, який перешкоджає креативним індустріям отримувати банківські кредити, є право банків приймати рішення щодо кредитного ризику на підставі суджень управлінського персоналу/колегіального органу банку, тобто фактично приймати рішення на власний розсуд щодо надання кредитів (див. розділ 2.2.).
4. Креативні індустрії також мають обмежений доступ до державного гарантування у зв'язку з:
 - відсутністю у законодавстві окремих спеціалізованих механізмів гарантування для креативних індустрій у межах державних програм підтримки;

- відсутністю пріоритетного статусу цих галузей у реалізації чинних державних програм надання гарантій (див. [розділ 2.3.](#)).

5. Законодавство України передбачає презумпцію недопустимості державної допомоги, оскільки вона потенційно може спотворити конкуренцію на ринку. Водночас законодавство також передбачає і винятки з цього правила у разі визнання державної допомоги допустимою Антимонопольним комітетом України (**“АМКУ”**) з огляду на позитивний вплив державної допомоги, який переважає ризики конкурентних викривлень. Зокрема, креативні індустрії згадані серед пріоритетних сфер, яким може надаватися допустима державна підтримка. Однак законодавство не передбачає жодної окремої цільової державної програми, яка би надавала креативним індустріям допуск до кредитування (див. [розділ 2.4.](#)).
6. Фонд розвитку підприємництва (**“ФРП”**) є небанківською фінансовою установою, метою діяльності якої є впровадження державних / регіональних / місцевих програм для фінансування мікро-, малих та середніх підприємств шляхом надання кредитів і гарантій банкам та іншим фінансовим установам. Банки та фінансові установи надають кредити підприємствам як кінцевим позичальникам на підставі залучених коштів від ФРП на власний розсуд відповідно до власних політик (див. [розділ 2.5.](#)).
7. Однією з державних програм ФРП є “Доступні кредити 5-7-9%”, суть якої полягає у тому, що ФРП: (i) відшкодовує банкам частину відсоткової ставки, яку ті нараховують за кредитами для суб’єктів господарювання, таким чином зменшуючи її розмір для позичальників, та (ii) надає гарантії банкам на забезпечення виконання частини кредитів суб’єктів господарювання. Програма “Доступні кредити 5-7-9%” не є адаптованою під креативні індустрії, оскільки:
 - програма орієнтована переважно на традиційні сектори економіки (промисловість, аграрний бізнес, виробнича інфраструктура);
 - програма передбачає жорсткі ліміти для банків щодо допустимого рівня проблемної заборгованості;
 - креативні індустрії не є пріоритетною галуззю для надання кредитів за програмою;
 - прийняття рішень щодо надання кредитів здійснюється банками самостійно відповідно до їхніх внутрішніх політик, процедур, стандартів, що зумовлює високий рівень дискреційності банків у межах програми (див. [розділ 2.6.](#)).

1.2 Пропозиції щодо адаптації програми “Доступні кредити 5-7-9%” для потреб креативних індустрій

8. Були розглянуті такі пропозиції щодо зміни державної програми “Доступні кредити 5-7-9%” ФРП:

- пропозиція № 1 – адаптація програми до специфіки креативних індустрій для забезпечення доступу їх представників до пільгового кредитування (див. розділ 3.1.);
- пропозиція № 2 – адаптація програми до специфіки креативних індустрій з метою забезпечення доступу їх представників до державного гарантування (див. розділ 3.2.).

9. Пропозиція № 1 – рекомендовані напрями адаптації законодавства України для надання доступу креативним індустріям до кредитування у межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”:

- включення креативних індустрій до пріоритетних напрямів державної допомоги суб’єктам підприємництва (шляхом внесення змін у такі нормативні акти: (i) пункт 9 Порядку надання фінансової державної підтримки суб’єктам підприємництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (“КМУ”) від 24.01.2020 № 28; (ii) пункт 4 програми “Доступні кредити 5-7-9%”);
- розширення переліку допустимих цілей кредитування, за якими може бути надана державна підтримка суб’єктам господарської діяльності відповідно до потреб креативних індустрій (шляхом внесення змін у такі нормативні акти: (i) пункт 8 Порядку надання фінансової державної підтримки суб’єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28; (ii) пункт 3 програми “Доступні кредити 5-7-9%”);
- встановлення ФРП вищого допустимого рівня проблемної заборгованості у межах портфеля кредитів, виданих саме креативним індустріям (шляхом внесення змін у такі нормативні акти: (i) пункт 39 Порядку надання фінансової державної підтримки суб’єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28; (ii) пункт 24 програми “Доступні кредити 5-7-9%”);
- адаптація під ознаки креативних індустрій чинних критеріїв прийнятності, яким повинні відповідати позичальники для отримання кредитування

(шляхом внесення змін у такі нормативні акти: (i) пункт 17 Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28; (ii) пункт 11 програми “Доступні кредити 5-7-9%”);

- розширення переліку НБУ щодо майна та майнових прав креативних індустрій, які можуть бути прийнятними для забезпечення за кредитними договорами (шляхом внесення змін у пункт 107 Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351 (див. детальніше пункт 3.1.).

10. Пропозиція № 2 полягає у створенні державного механізму гарантування у межах Програми ФРП для зниження кредитних ризиків банків під час кредитування креативних індустрій.

Рекомендовані напрями адаптації законодавства України для надання доступу креативним індустріям до гарантування у межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”:

- створення окремого гарантійного портфеля (підпортфеля) для креативних індустрій з підвищеним розміром покриття гарантії заборгованостей у межах програми (шляхом внесення змін у такі нормативні акти: Правила надання фінансових послуг ФРП; Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затверджений постановою КМУ від 14.07.2021 № 723; Порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28; програма “Доступні кредити 5-7-9%”);
- надання державних гарантій за кредитним договором без обов'язкової застави майна та / або майнових прав (шляхом внесення змін у такі нормативні акти: пункт 16 Порядку надання державних гарантій на портфельній основі, затвердженого постановою КМУ від 14.07.2021 № 723; пункт 21 Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28; пункт 10 програми “Доступні кредити 5-7-9%”) (див. розділ 3.2.).

11. Ризиком цих пропозицій є те, що вони можуть не вирішити проблему кредитування усіх представників креативних індустрій, оскільки до креативних індустрій належать також більш платоспроможні для банків індустрії (ІТ-індустрія,

виробники ювелірних виробів тощо). Тому існує ймовірність концентрації кредитних ресурсів саме на цих індустріях, тоді як інші підприємства, які потребують особливої підтримки, залишаться поза увагою, що може призвести до посилення нерівності у доступі до фінансування та уповільнення всебічного розвитку креативного сектору.

- 12.** Крім того, у межах планування змін до законодавства України слід враховувати:
- інші фактори: зміни до законодавства України не вплинуть на автономію банків щодо прийняття рішення про надання кредитів;
 - альтернативним варіантом зміни законодавства України є створення окремої цільової державної програми, яка була б орієнтована виключно на креативні індустрії (див. розділ 3.3.).
- 13.** Розроблення чіткої концепції змін до законодавства України потребує додаткового часу для деталізації та формулювання конкретних пропозицій щодо внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, а також дослідження процедур їх впровадження.

2. Аналіз чинного законодавства України щодо можливостей креативних індустрій отримувати кредитування у межах програми "Доступні кредити 5-7-9%."

У межах цього розділу ми проаналізуємо обмеження для креативних індустрій в отриманні кредитування та гарантування у межах державної програми "Доступні кредити 5-7-9%" Фонду розвитку підприємництва шляхом аналізу правового регулювання України щодо креативних індустрій, кредитування, гарантування, державної допомоги, діяльності Фонду розвитку підприємництва та його програми "Доступні кредити 5-7-9%".

2.1 Правове регулювання креативних індустрій

Закон України "Про культуру" встановлює визначення "креативних індустрій" як видів економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне та / або креативне [вираження](#). У цьому ж Законі також надається визначення "креативного продукту" як товарів та послуг, що створені/ надані за результатами культурного (мистецького) та/або креативного вираження і мають високу додану [вартість](#).

Незважаючи на досить-таки загальне і недеталізоване визначення поняття "креативних індустрій" у Законі України "Про культуру", КМУ визначив [вичерпний перелік](#) видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій, у своєму розпорядженні від 24.04.2019 № 265-р:

- виробництво ювелірних і подібних виробів (КВЕД 32.12); виробництво біжутерії та подібних виробів (КВЕД 32.13); виробництво музичних інструментів (КВЕД 32.20);
- видання книг (КВЕД 58.11); видання газет (КВЕД 58.13); видання журналів і періодичних видань (КВЕД 58.140); інші види видавничої діяльності (КВЕД 58.19);
- видання комп'ютерних ігор (КВЕД 58.21); видання іншого програмного забезпечення (КВЕД 58.29); комп'ютерне програмування (КВЕД 62.01); консультування з питань інформатизації (КВЕД 62.02);

- виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм (КВЕД 59.11); компонування кіно- та відеофільмів, телевізійних програм (КВЕД 59.12); розповсюдження кіно- та відеофільмів, телевізійних програм (КВЕД 59.13); демонстрація кінофільмів (КВЕД 59.14);
- видання звукозаписів (КВЕД 59.20);
- діяльність у сфері радіомовлення (КВЕД 60.10); діяльність у сфері телевізійного мовлення (КВЕД 60.20);
- діяльність інформаційних агентств (КВЕД 63.91); діяльність у сфері зв'язків із громадськістю (КВЕД 70.21); рекламні агентства (КВЕД 73.11); посередництво в розміщенні реклами в засобах масової інформації (КВЕД 73.12);
- діяльність у сфері архітектури (КВЕД 71.11); спеціалізована діяльність із дизайну (КВЕД 74.10);
- дослідження і експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук (КВЕД 72.20);
- діяльність у сфері фотографії (КВЕД 74.20);
- надання послуг з перекладу (КВЕД 74.30);
- освіта у сфері культури (КВЕД 85.52);
- театральна та концертна діяльність (КВЕД 90.01); діяльність щодо підтримання театральних і концертних заходів (КВЕД 90.02); функціонування театральних і концертних залів (КВЕД 90.04);
- індивідуальна мистецька діяльність (КВЕД 90.03);
- функціонування бібліотек і архівів (КВЕД 91.01); функціонування музеїв (КВЕД 91.02).

Отже, українське законодавство визначає, що до креативних індустрій належать, крім традиційних сфер культури, як-от: література, книговидавництво, сценічне, аудіальне, аудіовізуальне мистецтво, дизайн, мода, архітектура, бібліотеки, архіви та музеї, народні художні промисли, такі сучасні напрямки як IT-індустрія, медіа, реклама, маркетинг, телебачення, а також виробництво ювелірних виробів, біжутерії, музичних інструментів. Хоч українське законодавство і визначає поняття “креативних індустрій” і види економічної діяльності, які до них належать, воно не містить комплексного правового регулювання креативних індустрій.

Незважаючи на відсутність правового регулювання креативних індустрій, їхній розвиток закріплений як пріоритет державної культурної політики:

- Закон України “Про культуру” встановлює, що одним з пріоритетів державної політики у сфері культури є розвиток креативних [індустрій](#), а однією з її основних цілей – стимулювання розвитку креативних індустрій та вироблення конкурентоспроможного креативного [продукту](#).
- Стратегія розвитку культури в Україні на період до 2030 року КМУ встановлює, що однією з операційних цілей є стимулювання створення якісного культурного та креативного продукту, формування запиту на нього. Зокрема, до завдань, спрямованих на виконання зазначеної цілі, належить створення умов для доступу до інструментів фінансування для розвитку креативних індустрій (гранти, захист та монетизація [авторського права тощо](#)).
- Національна економічна стратегія на період до 2030 року КМУ визначає, що однією зі стратегічних цілей є також створення конкурентоспроможної креативної економіки для збалансованого розвитку України.

Отже, хоча законодавство України і визначає розвиток креативних індустрій як пріоритетне завдання для держави, зокрема шляхом створення умов для доступу до інструментів фінансування для розвитку креативних індустрій, однак

- правові акти містять лише декларативні положення щодо державної підтримки без конкретних механізмів реалізації;
- законодавство передбачає лише можливе формування майбутніх концепцій розвитку індустрії державними органами;
- законодавство не забезпечує спеціальних фінансових інструментів, зокрема кредитних механізмів, для розвитку креативних індустрій;
- законодавство не передбачає дієвих інституційних чи нормативних рішень, які б могли компенсувати високу ризикованість креативних індустрій для фінансових установ.

2.2 Правове регулювання кредитування як фінансової послуги

Згідно зі законодавством України кредитування відбувається на підставі кредитного договору, у якому банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) іншій особі (позичальник), а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти [кредитодавцю](#). Характерною рисою кредитного договору є обов'язок позичальника оплатити кредитодавцю його послугу надання грошових коштів у користування – проценти. Розмір процентів базується на процентній ставці, яку визначає кредитодавець.

У межах процедур кредитування банки та фінансові установи мають право надавати кредити необмеженому колу осіб, а також залучати кошти для кредитування від інших фінансових установ.

Оскільки кредитування є фінансовою послугою, на кредитодавців поширюється спеціальний правовий режим як надавачів фінансових послуг. Зокрема, надання фінансових послуг регулюється Законом України “Про фінансові послуги та фінансові компанії” та нормативно-правовими актами НБУ як регулятора у сфері фінансових [послуг](#). Ці вимоги та обмеження суттєво впливають на політику надавачів фінансових послуг, зокрема щодо розміру процентної ставки, умов надання кредиту, вимог до забезпечення кредиту, а також оцінки ризикованості окремих секторів економіки, включаючи представників креативних індустрій.

Надавачі фінансових послуг зобов'язані підтримувати свою платоспроможність і можливість виконувати свої зобов'язання перед державними регуляторними органами, вкладниками, кредиторами, контрагентами тощо. Для цього банки та інші фінансові установи повинні враховувати власні кредитні ризики, а також запобігати легалізації доходів, одержаних [злочинним шляхом тощо](#).

Кредитним ризиком є ймовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів внаслідок невиконання боржником/контрагентом взятих на себе зобов'язань відповідно до умов [договору](#). Для ефективного управління цим ризиком банки самостійно розробляють власні кредитні політики, політики, порядки та процедури управління [кредитним ризиком](#).

Незважаючи на автономію банків визначати самостійно свою кредитну політику, НБУ зобов'язує їх здійснювати аналіз інформації про потенційного позичальника та проводити [всебічну оцінку ризиків відповідно до критеріїв НБУ](#) (наприклад, джерела погашення кредиту, кредитна історія, платоспроможність, життєздатність

бізнес-моделі, прийнятність та достатність забезпечення, репутація, поточний стан економіки, стан галузі, до якої належить потенційний позичальник).

Не менш важливим фактором є те, що НБУ надає банкам право використовувати власний досвід під час оцінки кредитного ризику шляхом застосування судження управлінського персоналу / колегіального органу банку, тобто фактично здійснювати дискрецію під час прийняття рішення щодо [кредитного ризику](#).

Варто додати, що у межах розрахунку кредитного ризику банки також приймають вартість забезпечення кредитного договору у формі застави та права довірчої [власності](#). Згідно з нормативними актами НБУ, під час розрахунку кредитного ризику банки враховують у якості застави/права довірчої власності лише те майно / майнові права, які прямо передбачені у вичерпному переліку прийнятного майна / майнових прав для забезпечення кредитного договору (пункт 107 Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від [30.06.2016 № 351](#)). До нього входять переважно матеріальні активи: державні гарантії, цінні папери з інвестиційним рейтингом, грошове покриття (депозити), нерухомість, транспортні засоби, обладнання, майнові права на банківські метали, об'єкти незавершеного будівництва, товари в обороті, біологічні активи тощо. Однак зазначений перелік забезпечення не включає нематеріальні активи, які є ключовими для представників креативних індустрій.

Отже, українські банки, незважаючи на формування НБУ базового вектору політик кредитування, мають право самостійно розробляти власні кредитні політики, порядки та процедури управління кредитним ризиком. Така автономія дозволяє їм формувати індивідуальні підходи до оцінки позичальників, визначення цільових ринків, видів кредитів, умов їх надання та порядку ухвалення кредитних рішень. Власний досвід банку, зокрема професійне судження управлінського персоналу чи колегіальних органів, також визнається допустимим джерелом оцінки кредитного ризику.

Втім, ця гнучкість у внутрішньому регулюванні не означає повну свободу дій банків. Законодавство України та регуляторні вимоги НБУ накладають суттєві обмеження на банки щодо управління кредитними ризиками. НБУ встановлює чіткі параметри, за якими банки повинні оцінювати надійність потенційних позичальників. Ці параметри охоплюють широкий спектр факторів: від фінансового стану, кредитної історії, поведінкових моделей і життєздатності бізнесу – до макроекономічного

середовища, галузевих ризиків, репутаційних характеристик та якості забезпечення. Крім того, НБУ встановив вичерпний перелік майна, який можна передавати у заставу / право довірчої власності у кредитних правовідносинах.

Таким чином, хоча банки і мають інституційну автономію щодо формування внутрішніх кредитних стратегій, реальна свобода прийняття рішень суттєво обмежена вимогами НБУ.

Регулятор зі свого боку забезпечує єдині підходи до оцінки ризиків та захищає стабільність фінансової системи шляхом встановлення жорстких стандартів у сфері кредитування. Відтак будь-які рішення банку щодо кредитування мають базуватися не лише на внутрішніх процедурах, а й на всебічному аналізі відповідно до вимог НБУ. Тому попри формальну можливість кредитування необмеженого кола осіб, включаючи суб'єктів креативних індустрій, практика свідчить про обережність банків у роботі з цим сегментом.

З огляду на це, а також на обов'язок банку підтримувати власну платоспроможність і дотримуватися нормативів капіталу, банки змушені діяти обережно щодо секторів, які вважаються ризикованими. Одним із таких секторів є креативні індустрії. Як наслідок, банки або утримуються від кредитування представників креативного сектору, або встановлюють для них додаткові обмеження: підвищені вимоги до застави, вищі процентні ставки, скорочені строки кредитування.

Законодавство України також передбачає для банків зобов'язання здійснювати первинний фінансовий моніторинг щодо операцій, сума яких дорівнює чи перевищує 400 тисяч гривень або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті, банківських металах, інших активах, еквівалентну за офіційним курсом гривні до іноземних валют і банківських металів 400 тисяч гривень на момент проведення фінансової операції за наявності однієї або більше таких ознак:

- фінансові операції, якщо хоча б одна зі сторін-учасників фінансової операції має реєстрацію, місце проживання чи місцезнаходження в Російській Федерації, та / або Кореїській Народно-Демократичній Республіці, Ісламській Республіці Іран, Республіці Союзу М'янма (зокрема дипломатичне представництво, посольство, консульство такої держави), або якщо однією із сторін-учасників фінансової операції є особа, яка має рахунок у банку, зареєстрованому в зазначеній державі (юрисдикції), або якщо кінцевий бенефіціарний власник клієнта-учасника фінансової операції є громадянином чи має постійне місце проживання в Російській Федерації;

- фінансові операції політично значущих осіб, членів їх сім'ї та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами;
- фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів);
- фінансові операції електронного резидента ([е-резидента](#)).

У таких випадках банки зобов'язані використовувати ризик-орієнтований підхід, тобто визначати (виявляти), оцінювати (переоцінювати) та розуміти ризики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення, а також вживати заходи щодо управління такими ризиками з метою їх [мінімізації](#). У фінансовому моніторингу ризиками є небезпека (загроза, уразливі місця) для банків бути використаними з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та / або фінансування розповсюдження зброї масового знищення під час надання ними [послуг](#). У разі виявлення ризиків у діяльності клієнтів банк зобов'язаний відмовити клієнту у наданні [послуг](#).

Банки самостійно визначають ризик-орієнтований підхід відповідно до своїх внутрішніх політик, правил, програм тощо щодо фінансового моніторингу з [урахуванням вимог НБУ](#).

НБУ зобов'язує банки у межах ризик-орієнтованого підходу перевіряти інформацію про своїх клієнтів щодо наявності обставин або ознак, які можуть свідчити про підвищений ризик використання клієнтом банку у схемах легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, зокрема: короткий період існування юридичної особи; відсутність зв'язку між професійним досвідом клієнта та заявленою діяльністю; наявність ознак компанії-оболонки; невідповідність фінансових операцій фінансовому стану; зв'язок з юрисдикціями з підвищеним ризиком; негативна репутація клієнта або його кінцевих бенефіціарних власників; фінансова непрозорість, а також інші фактори, які можуть свідчити про спробу ухилення від вимог законодавства у сфері фінансового [моніторингу](#).

Отже, система фінансового моніторингу в Україні передбачає суворі вимоги до виявлення ризикових операцій і клієнтів. Банки мають автономію у формуванні власних внутрішніх політик фінансового моніторингу, однак остаточні параметри оцінки ризиків, критерії виявлення підозрілих транзакцій та перелік зобов'язань щодо належної перевірки клієнтів встановлюються НБУ. Це формує жорстке

регуляторне середовище, у якому всі фінансові установи зобов'язані дотримуватись єдиних стандартів.

У такому середовищі кожен суб'єкт, включно з представниками креативних індустрій, зобов'язаний забезпечити прозорість структури власності, легальність походження коштів, чіткість бізнес-моделі, а також демонструвати позитивну ділову репутацію. У разі наявності ризик-факторів, наприклад, недостатньо чіткої фінансової моделі, відсутності стабільних джерел доходу чи зв'язку з юрисдикціями підвищеного ризику, банки зобов'язані взагалі відмовити у наданні послуг.

Таким чином, практика й підходи фінансового моніторингу, яка екстраполюється банками на непов'язані з ним сфери, зокрема на вимоги до управління кредитним ризиком, додатково ускладнює доступ представників креативних індустрій до фінансування в межах банківської системи, оскільки ризикова характеристика сектору здебільшого не відповідає стандартним підходам банків до оцінки надійності клієнтів.

2.3 Правове регулювання гарантування як фінансової послуги

Гарантія є одним з дієвих інструментів забезпечення виконання фінансових зобов'язань у межах кредитних програм. Вона часто застосовується банками та фінансовими установами з метою зменшення кредитного ризику, особливо у випадках, коли мова йде про підтримку малого та середнього бізнесу, інноваційних проєктів або підприємств з підвищеним ризиковим профілем.

Суть гарантії полягає у тому, що банк або інша фінансова установа (гарант) гарантує кредитор (бенефіціару гарантії), що у разі невиконання зобов'язання боржником (принципалом), вона виконає це зобов'язання або компенсує [втрати](#). Наприклад, якщо позичальник отримує кредит, але з об'єктивних причин не може його погасити, банк-гарант або інший гарант зобов'язується покрити певну суму кредиту перед банком, що видав [позику](#).

Окрему категорію становлять державні гарантії, що мають публічне призначення – забезпечення прав і свобод громадян, виконання зобов'язань підприємств, а також підтримку певних стратегічно важливих сфер діяльності. Державні гарантії можуть надаватися виключно у межах і за напрямками, що визначені законом про Державний бюджет України, на підставі:

- рішення КМУ для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України, зокрема для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів, що надаються суб'єктам господарювання мікро-, малого та середнього підприємництва – резидентам України, у розмірі, що не перевищує 80 відсотків загальної суми таких боргових зобов'язань за портфелем кредитів та 80 відсотків за кожним окремим кредитом (далі – державні гарантії на портфельній основі);
- міжнародних договорів України для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів [України](#).

Однією з найефективніших форм підтримки малого та середнього бізнесу є державна гарантія на портфельній основі. На відміну від звичайної гарантії, вона не прив'язана до конкретного кредиту певної особи, а покриває групу кредитів, наданих банком, які формують єдиний [портфель](#).

Перевагами портфельної гарантії є те, що:

- банки можуть швидше ухвалювати рішення про кредитування;
- портфельні гарантії зменшують вимоги до забезпечення зобов'язань позичальників;
- портфельні гарантії знижують бар'єр доступу до фінансування для нових, інноваційних або ризикових сегментів економіки, зокрема креативних [індустрій](#).

Відповідно до умов надання державних гарантій на портфельній основі банк-кредитор самостійно здійснює відбір позичальників, проводить оцінку їх кредитоспроможності та приймає рішення щодо включення кредиту до портфеля, який буде частково покритий державною гарантією. Ці рішення ухвалюються у межах правил і процедур [банку](#).

У зв'язку з оформленням державної гарантії на портфельній основі банк-кредитор зобов'язаний:

- отримувати від позичальників та / або третіх осіб майнове та / або інше забезпечення належного виконання зобов'язань за отриманими кредитами (забороняється як забезпечення зобов'язань за кредитом фізичної особи-підприємця його власна порука як фізичної особи за цим кредитом);
- здійснювати контроль за цільовим використанням позичальниками запозичених [коштів](#).

Кредити в межах портфельної гарантії формально можуть бути надані для таких цілей:

- реалізації інвестиційного проєкту (наприклад, створення творчих просторів, інноваційних культурних продуктів, цифрових платформ для дистрибуції контенту тощо);
- фінансування оборотного капіталу (наприклад, оплата персоналу, маркетинг, виробництво контенту, логістика), [за винятком овердрафтів](#).

Незважаючи на наявність державної гарантії, банки часто уникають кредитування креативних індустрій, вважаючи їх високоризиковими. Водночас державна гарантія на портфельній основі є інструментом пом'якшення кредитного ризику для банків

та стимулювання фінансування секторів економіки, які потребують додаткової підтримки. Формально така модель дозволяє надавати кредити навіть підприємствам з нестандартною структурою доходів або обмеженою кредитною історією, до яких належать представники креативних індустрій.

Однак на практиці цей інструмент залишається малодоступним для креативних індустрій. Серед основних причин:

- відсутність у законодавстві окремих спеціалізованих механізмів гарантування саме для креативних індустрій у межах державних програм підтримки;
- відсутність пріоритетного статусу цих галузей у реалізації державних програм надання гарантій;
- суб'єктивна оцінка банками таких позичальників як високоризикових, що зберігає бар'єри для доступу до фінансування навіть за формально сприятливих умов.

2.4 Правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання

Згідно зі законодавством України державною допомогою суб'єктам господарювання є підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської [діяльності](#).

Надавачами державної допомоги є органи влади, органи місцевого самоврядування, орган адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їхнього імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами й ініціюють та / або надають державну [допомогу](#).

Державна допомога може реалізовуватися, зокрема, у формі надання гарантій та кредитів на пільгових [умовах](#).

За загальним правилом державна допомога є недопустимою для [конкуренції](#). Тобто законодавство України забороняє втручатися державі у формі фінансової підтримки окремих суб'єктів господарювання чи секторів економіки, оскільки таке втручання спотворює конкуренцію на ринку. Однак Закон України “Про державну допомогу суб'єктам господарювання” визначає критерії допустимості державної допомоги у випадках, коли позитивний ефект від державної допомоги буде переважати ризики спотворення конкуренції.

Державна допомога може бути визнана допустимою, якщо вона надається для

- сприяння окремим видам господарської діяльності або окремих економічних сфер, або суб'єктам господарювання в окремих економічних зонах, за умови, що це не суперечить міжнародним договорам України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- підтримки культури, креативних індустрій, якщо вплив такої державної допомоги на конкуренцію є [неістотним](#).

Державна допомога надається на підставі державної програми, у якій визначається механізм державної [допомоги](#).

Для запуску нової програми державної допомоги або внесення змін до вже існуючої надавачі такої допомоги повинні звернутися до АМКУ для визнання

допустимості нової державної допомоги для конкуренції на [ринку](#).

У зверненні до АМКУ надавачі державної допомоги подають повідомлення про нову державну допомогу або розширення вже існуючої з пропозиціями щодо підготовки проектів законів, інших нормативно-правових та розпорядчих актів, спрямованих на підтримку суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, внесення змін до умов чинної державної [допомоги](#).

Отже, хоча законодавство України і виходить з презумпції недопустимості державної допомоги як такої, що потенційно спотворює конкуренцію на ринку, воно водночас визнає можливість надання допустимої державної допомоги окремим секторам за умови, що позитивний вплив переважає ризики конкурентних викривлень. У цьому контексті креативні індустрії прямо згадані серед пріоритетних сфер, яким може надаватися державна підтримка, якщо лише така допомога матиме незначний вплив на конкуренцію.

Це створює потенційну можливість для державної підтримки суб'єктів креативного сектору у формі пільгових кредитів, гарантій тощо. Водночас, незважаючи на те, що держава визнає важливість, необхідність і пріоритетність розвитку креативних індустрій, вона не передбачає для них окремих чи спрощених механізмів фінансування. Отримання державної допомоги можливе лише у межах спеціальної програми, погодженої з АМКУ, що потребує ініціативи, нормативної розробки, а також адміністративного супроводу з боку органів державної влади або місцевого самоврядування.

2.5 Правове регулювання діяльності Фонду розвитку підприємництва

Фонд розвитку підприємництва (ФРП) є небанківською фінансовою установою. Метою діяльності ФРП є забезпечення фінансової та іншої супровідної підтримки:

- суб'єктів мікропідприємництва, тобто фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму у розмірі 2 мільйони євро (визначену за середньорічним курсом Національного банку України);
- суб'єктів малого підприємництва, тобто фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму у розмірі 10 мільйонів євро (визначену за середньорічним курсом Національного банку України);
- суб'єктів середнього підприємництва, тобто фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) становить від 51 до 250 осіб та річний дохід перевищує 10 мільйонів євро, але не перевищує 50 мільйонів євро (суми визначені за середньорічним курсом Національного банку України), далі усі три групи суб'єктів разом – “ММСП”.

ФРП діє шляхом впровадження та реалізації державних / регіональних / місцевих програм, які спрямовані на підтримку українських ММСП. Для реалізації і впровадження своїх програм ФРП надає 2 види фінансових послуг:

- надання коштів у позику, зокрема на умовах фінансового кредиту, на власний ризик за рахунок власних коштів на визначений строк, під процент, на умовах забезпеченості;
- надання гарантій на портфельній основі за рахунок власних коштів на визначений строк, на платній основі (з стягненням комісії за надання гарантії) та в межах максимальної суми виплати по гарантіях, встановленій ФРП.

ФРП надає ці фінансові послуги безпосередньо лише українським банкам, небанківським фінансовим установам, які беруть участь у програмах ФРП. Тобто ФРП не надає фінансові послуги саме ММСП. Грошові кошти для кредитування ММСП залучають банки та інші фінансові установи шляхом доєднання до програм ФРП.

Після цього банки, у межах наданих їм ФРП коштів, надають кредити ММСП як кінцевим [позичальникам](#). ФРП не бере участі у виборі ММСП для надання їм кредиту у межах його програм.

ФРП надає гарантії лише портфелям ММСП, які формуються його партнерами, та надаються на підставі заяви партнера про включення ММСП до портфелю разом з Реєстром кредитів таких ММСП, які відповідають критеріям прийнятності [ФРП](#).

Банки та інші фінансові установи самостійно обирають програми ФРП, у яких вони бажають брати участь, та звертаються до ФРП з клопотанням про участь у [програмі](#).

Отже, ФРП є інституційним інструментом державної політики підтримки ММСП, що поєднує функції кредитування та гарантування через систему уповноважених посередників – банків та інших фінансових установ. Механізм роботи ФРП спрямований на залучення державних ресурсів у розвиток ММСП шляхом покладення відповідальності за прийняття рішень щодо кредитування на банки та інші фінансові установи.

Тобто ФРП не обирає та не погоджує самостійно кінцевих позичальників, оскільки рішення про надання кредиту ухвалює банк або інша фінансова установа, яка бере участь у програмі ФРП. Саме ці установи здійснюють оцінку кредитоспроможності позичальників, визначають кредитні ризики та виконують зобов'язання первинного фінансового моніторингу (див. розділ 2.2.).

У цьому контексті суб'єкти креативних індустрій хоча формально і можуть звертатися до банків для участі в програмах ФРП, на практиці саме банки приймають рішення щодо їх фінансування (відмови у фінансуванні) на підставі регуляторних вимог щодо управління кредитним ризиком та дотримання процедур фінансового моніторингу.

2.6 Правове регулювання державної програми “Доступні кредити 5-7-9%”

Програма ФРП “[Доступні кредити 5-7-9%](#)” є державною програмою (надалі – “Програма”), яка була розроблена ФРП для виконання [Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва](#), затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28. Зі свого боку Порядок врегульовує надання ФРП фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва шляхом зде-шевлення вартості [кредитів](#).

Здешевлення вартості кредитів відбувається через два взаємодоповнюючі меха-нізми реалізації державної підтримки:

- часткову компенсацію ФРП процентних ставок банків-партнерів за кредитами виданими ММСП. Тобто ФРП відшкодовує банкам-партнерам частину відсоткової ставки, яку ті нараховують за кредитами для ММСП. Це означає, що замість сплати повної ринкової процентної ставки, пози-чальники з числа ММСП фактично сплачують банку лише 5%, 7% або 9% річних. Іншу частину ставки банку-партнера компенсує ФРП з власного бюджету;
- надання ФРП гарантій банкам-партнерам на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, наданими на користь ММСП. Тобто ФРП надає банкам портфельні гарантії, які є інструментом зниження кредитного ризику для банку. Суть механізму полягає в тому, що ФРП бере на себе часткову відповідальність за погашення зобов'язань групи позичальників у разі неповернення ними кредиту та / або процентів за нього. Як вже було зазначено у [розділі 2.5](#), групи позичальників, за зобов'язаннями яких ФРП надає гарантії своїм банкам-партнерам, формуються у межах кредитного портфелю, які формує банк-партнер та затверджує ФРП.

Тобто у межах Програми банки-партнери фінансують проекти ММСП за рахунок власних кредитних ресурсів та компенсують частину своїх процентних ставок за рахунок ФРП, а також отримують гарантії від ФРП у разі неповернення кредиту та/ або процентів за нього його позичальниками з числа [ММСП](#).

Перелік банків-партнерів ФРП у Програмі є розміщеним на [офіційному вебсайті ФРП](#).

Як вже було зазначено у розділі 2.5, банки самостійно та з власної ініціативи приєднуються до Програми ФРП, набувають статус партнерів та отримують кошти

від ФРП. Банк-партнер самостійно здійснює відбір, оцінку кредитоспроможності та кредитування ММСП відповідно до власних правил, процедур та банківських [продуктів](#). Тобто банк-партнер використовує для відбору ММСП свою кредитну політику, політику управління кредитними ризиками, політику здійснення первинного фінансового моніторингу, що базуються на вимогах НБУ, і які суттєво обмежують можливість кредитування для креативних індустрій (див. [розділ 2.2.](#)).

Крім того, Програма також встановлює власні критерії прийнятності, яким повинні відповідати ММСП для отримання кредитування.

З одного боку, перелік критеріїв прийнятності Програми є універсальним і формально не виключає представників креативних індустрій з числа потенційних отримувачів державної підтримки. Креативні індустрії можуть відповідати базовим критеріям щодо реєстрації в Україні, відсутності заборгованостей, неучасті в заборонених видах діяльності та дотримання обмежень щодо державної допомоги.

З іншого боку, на практиці окремі вимоги – зокрема пов'язані з галузевою належністю, наявністю майнового забезпечення та прозорими джерелами доходів – можуть стати бар'єром для креативних ММСП. Наприклад, умови щодо реєстрації в Державному аграрному реєстрі або дотримання екологічних і соціальних стандартів Світового банку застосовуються лише до окремих категорій позичальників, проте вони демонструють загальну орієнтацію Програми на традиційні виробничі [сектори](#).

Попри відкритість програми для фізичних осіб-підприємців (ФОП), необхідність проходження банківських процедур оцінки кредитного ризику, перевірок походження коштів і відповідності нормам фінансового моніторингу може створювати труднощі для тих представників креативних індустрій, які не мають стабільного та прозорого фінансового обліку або працюють у проєктному форматі з нерегулярною виручкою.

Таким чином, хоча суб'єкти креативних індустрій формально можуть бути учасниками Програми, фактична реалізація цього права залишається обмеженою через галузеву спрямованість, обмеження банківських політик і специфіку фінансування креативного сектору економіки.

Для того, щоби банк-партнер міг внести ММСП у свій кредитний портфель для гарантій від ФРП, ММСП повинен також відповідати таким критеріям:

- ММСП повинен вести господарську діяльність більше 12 місяців з дня реєстрації та факт ведення такої реєстрації повинен підтверджуватися документально;
- якщо ММСП є новоствореним (стартапом), тобто таким, чия господарська діяльність не перевищує 12 місяців з моменту реєстрації, або перевищує, однак не підтверджується документально, то такий суб'єкт може бути внесеним у кредитний портфель за умови наявності досвіду та обґрунтованого бізнес-плану для реалізації інвестиційного [проєкту](#).

Разом з тим, вимога щодо мінімального строку ведення господарської діяльності понад 12 місяців із підтвердженням документами – це поширена банківська практика, яка спрямована на зменшення ризиків та перевірку життєздатності бізнесу.

Отже, критерії ФРП щодо включення до кредитного портфелю є ще одним фільтром, через який проходить ММСП на шляху до отримання опосередкованої державної фінансової підтримки. Для креативних індустрій це означає необхідність не лише відповідати формальним вимогам щодо реєстрації, але й демонструвати управлінську спроможність, прозорість, стратегічне бачення та документально підтверджену економічну логіку своїх проєктів.

Програма встановлює вимогу до банків-партнерів щодо частки у кредитному портфелі ММСП кредитів, за якими позичальники не виконують вимоги кредитного договору щодо оплати кредиту, процентів:

- 25% за кредитним портфелем ММСП, що належить до категорії діючого бізнесу;
- 35 % за кредитним портфелем ММСП, що належить до категорії новоствореного бізнесу (стартап).

У разі перевищення цих лімітів ФРП може розірвати співпрацю з банком-партнером до дати зменшення рівня такої проблемної заборгованості до критично [допустимого](#). Тобто Програма встановлює жорсткі вимоги до банків-партнерів щодо допустимого рівня проблемної заборгованості за кредитами ММСП. Через такі жорсткі обмеження з метою диверсифікації ризиків портфелю заборгованості ММСП, банки-партнери часто уникають надання кредитів ризикованим позичальникам, зокрема креативним індустріям, що обмежує доступ цих категорій бізнесу до фінансування.

Кредити у межах Програми видаються на такі цілі і у таких строках:

- інвестиційні цілі на максимальний строк до 10 років, зокрема (i) придбання та/або модернізацію основних засобів суб'єктом підприємництва, зокрема придбання транспортних засобів комерційного та виробничого призначення; (ii) придбання нежитлової нерухомості та / або земельних ділянок з метою провадження ММСП господарської діяльності без права передачі такої нерухомості в платне або безоплатне користування третім особам; (iii) здійснення будівництва, реконструкції, ремонту у нежитлових приміщеннях, у яких ММСП провадить основну господарську діяльність, які на праві власності або користування належать ММСП; (iv) придбання об'єктів права інтелектуальної власності за договорами комерційної концесії (франчайзингу), пов'язаних із реалізацією ММСП інвестиційного проєкту; (v) впровадження заходів з енергоефективності ОСББ та ЖБК, включаючи придбання та улаштування генеруючих установок, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, установок зберігання електричної енергії та допоміжного обладнання;
- фінансування оборотного капіталу ММСП, тобто покриття поточних витрат, які виникають у процесі ведення бізнесу, на максимальний строк до трьох років. Зокрема сплату податків, заробітної плати, орендної плати за паї, проведення ремонтних робіт, які не збільшують вартість основних засобів), за винятком: (i) надання/повернення фінансової допомоги; (ii) купівлі цінних паперів; (iii) фінансування благодійних акцій, здійснення благодійних внесків; (iv) купівлі основних засобів та здійснення витрат, що збільшують вартість основних засобів; (v) виплати дивідендів; (vi) взаєморозрахунків між членами ГПК без укладення (підписання) договорів між сторонами та які мають нетиповий характер для господарської діяльності ГПК; (vii) внесків до статутного капіталу третіх осіб; надання кредитів; (viii) погашення інших кредитів, сплати процентів, комісій, пені, штрафів та інших платежів, передбачених кредитним договором ММСП; (ix) розміщення коштів на депозит, зняття готівкових коштів (у разі, якщо ММСП не надає підтвердження готівкової оплати за товарно-матеріальні цінності, які вважаються цільовим призначенням), перерахунку кредитних коштів на інші рахунки ММСП (без подальшого підтвердження їх цільового використання); (x) інших витрат, що не пов'язані зі здійсненням ММСП господарської [діяльності](#).

Тобто цілі для кредитування представників креативних індустрій частково відповідають цілям кредитування Програми.

Зокрема інвестиційні цілі, які передбачають придбання матеріальних активів (нерухомості, обладнання, транспорту), будівництво чи модернізацію приміщень або реалізацію класичних інвестиційних проєктів, є більш характерними для промислових або аграрних підприємств. Для багатьох представників креативного сектору капітальні інвестиції часто не є ключовою статтею витрат. Їхня економічна модель більше спирається на витрати інтелектуального, людського ресурсу, творчого контенту, гонорарів, фінансування виробництва нових видань, попередньої оплати друку, маркетингу літературних продуктів, участі у публічних подіях, поповнення обігових коштів на сезонні періоди реалізації, які складно віднести до типових “основних засобів”.

Більш ймовірно, що кредити у межах Програми можуть надаватися креативним індустріям для фінансування оборотного капіталу на максимальний строк у 3 роки, однак у цій категорії існує значна кількість обмежень, які можуть ускладнювати гнучке використання коштів на операційні потреби (наприклад, заборона використання кредиту на купівлю основних засобів та здійснення витрат, що збільшують вартість основних засобів).

Програма передбачає такі пріоритетні напрямки кредитування ММСП:

- фінансування ММСП – виробників сільськогосподарської продукції для провадження сільськогосподарської діяльності;
- фінансування ММСП, що провадять діяльність у сфері переробної промисловості за всіма видами економічної діяльності (основний КВЕД) секції С та у сфері тваринництва (основний КВЕД) за всіма класами групи 01.4 КВЕД секції А Національного класифікатора України, та фінансування ММСП виробників сільськогосподарської продукції для будівництва овочесховищ та картоплесховищ;
- відбудова зруйнованих внаслідок військової агресії основних засобів ММСП, що підтверджується відповідними документами (акти руйнувань та пошкоджень із зазначенням їх причини, акти пошкодження (знищення) рухомого майна, витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо відкриття кримінального провадження, реєстрові дані Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації, звіт про оцінку майна (акт оцінки майна);
- підтримка ММСП, виробничі потужності яких станом на 24 лютого 2022 року

було розміщено на територіях активних бойових дій (для яких не визначена дата завершення бойових дій), територіях активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси (для яких не визначена дата завершення бойових дій), і тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України (для яких не визначена дата завершення тимчасової окупації), що включені до [переліку територій](#), на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого Міністерством розвитку громад та територій, на дату укладення або пролонгації кредитного договору шляхом пролонгації діючих кредитів, наданих для фінансування оборотного капіталу згідно з Програмою;

- фінансування ММСП, які здійснюють надання енергосервісів для підвищення енергетичної ефективності об'єктів державної та комунальної власності, експлуатацію генеруючих установок, що виробляють електричну енергію з відновлюваних джерел енергії без застосування «зеленого» тарифу та механізму ринкової премії, установок зберігання енергії, електрозарядної інфраструктури та малих систем розподілу індустріальних парків, а також будівництво та улаштування газотурбінних, газопоршневих та біогазових генераційних установок;
- впровадження заходів з енергоефективності ОСББ та ЖБК, включаючи придбання та улаштування генеруючих установок, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії, установок зберігання електричної енергії та допоміжного [обладнання](#).

Тобто, незважаючи на часткову відповідність потреб креативних індустрій цілям кредитування у межах Програми, сфера креативних індустрій не належить до визначених державою пріоритетів кредитування у межах програми.

Пріоритети Програми орієнтовані на підтримку підприємств аграрного сектору, переробної промисловості, енергетичної незалежності та енергоефективності, відновлення майна після збройної агресії, а також на ММСП, розташовані на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій. Усі ці напрямки мають чітке інфраструктурне, виробниче або регіональне спрямування і не охоплюють культурну або креативну діяльність як окремий пріоритетний сектор, що додатково мінімізує шанси креативних індустрій взяти участь у Програмі.

3. Аналіз пропозицій щодо адаптації програми "Доступні кредити 5-7-9%" для потреб креативних індустрій та можливості їх впровадження у законодавство України

У межах цього розділу ми проаналізуємо пропозиції щодо адаптації програми "Доступні кредити 5-7-9%" для потреб креативних індустрій та можливості їх впровадження у законодавство України, а саме: (i) можливість кредитування креативних індустрій у межах програми "Доступні кредити 5-7-9%" та (ii) можливість впровадження державного механізму гарантування у формі фонду у межах програми "Доступні кредити 5-7-9%" для зниження ризиків банків під час кредитування представників креативних індустрій.

3.1 Кредитування креативних індустрій у межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» Фонду розвитку підприємництва

Проблематика доступу креативних індустрій до кредитування від ФРП у межах Програми має два рівні:

- програма ФРП у частині кредитування не адаптована до потреб креативних індустрій;
- специфіка креативних індустрій в регуляторних актах НБУ щодо оцінки кредитного ризику, первинного фінансового моніторингу та прийнятного забезпечення за кредитними договорами не врахована.

Перший рівень: адаптація Програми ФРП до потреб креативних індустрій

Як вже було зазначено у розділі 2.4., законодавство України визнає, що державна допомога креативним індустріям може бути визнаною допустимою за рішенням АМКУ у разі неістотного впливу державної допомоги на конкуренцію. Тобто законодавство вважає підтримку креативних індустрій важливою для ринку України, а також не розглядає її як таку, що суттєво спотворює економічну конкуренцію, за умови, що вона матиме обмежений характер, буде спрямована на стимулювання розвитку креативних індустрій і не створюватиме несправедливих переваг окремим учасникам ринку.

Крім того, Закон України “Про культуру”, Стратегія розвитку культури в Україні на період до 2030 року КМУ та Національна економічна стратегія на період до 2030 року КМУ передбачають розвиток креативних індустрій, стимулювання їхнього розвитку та вироблення конкурентоспроможного креативного продукту як пріоритети державної політики (див. розділ 2.1.).

Отже, законодавство України створює формальні передумови та концептуальне підґрунтя для майбутніх ініціатив державної допомоги, спрямованих на розвиток креативних індустрій за умови неістотного впливу державної допомоги на конкуренцію.

Як вже було зазначено у розділі 2.6., зміст Програми ФРП базується на Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28. А отже, для створення умов адаптації Програми під потреби креативних індустрій першочергово мають бути внесені зміни саме до Порядку, а також до умов самої Програми ФРП.

Рекомендовані напрями адаптації Порядку та Програми ФРП для забезпечення доступу суб'єктів креативних індустрій до фінансової підтримки:

- 1.** Включення суб'єктів креативних індустрій до пріоритетних напрямів державної допомоги суб'єктам підприємництва та відповідно до пріоритетних напрямів кредитування ММСП (шляхом внесення змін у пункт 9 Порядку та пункт 4 Програми).

Зверніть увагу, що включення до переліку пріоритетних напрямів креативних індустрій загалом може не вирішити проблему кредитування усіх представників креативних індустрій, оскільки до них належать більш платоспроможні індустрії, як-от IT-індустрія, виробники ювелірних виробів тощо. У такому разі кредити можуть бути надані насамперед представникам саме цих галузей, оскільки вони мають стабільніший грошовий потік, більшу кредитоспроможність та ширший доступ до забезпечення, зокрема майна для застави, необхідних для банківського фінансування.

- 2.** Розширення переліку допустимих цілей кредитування, за якими у межах Програми ФРП може бути надана державна підтримка ММСП, зокрема розширення переліку інвестиційних цілей відповідно до потреб креативних індустрій (наприклад, фінансування друку книжкового тиражу, авансування авторських / перекладацьких гонорарів, витрати на купівлю об'єктів інтелектуаль-

ної власності, витрати на обладнання або техніку, що використовується креативними індустріями тощо (шляхом внесення змін у пункт 8 Порядку та пункт 3 Програми).

3. встановлення ФРП вищого допустимого рівня проблемної заборгованості у межах портфеля кредитів, виданих саме креативним індустріям (наприклад, на 2-5% вищий поріг у порівнянні з базовим рівнем), за умови наявності обґрунтованого механізму контролю та прогнозованої перспективи погашення кредитів (шляхом внесення змін у пункт 39 Порядку та пункт 24 Програми);
4. адаптація критеріїв прийнятності, яким повинні відповідати ММСП для отримання кредитування, для креативних індустрій (шляхом внесення змін у пункт 17 Порядку та пункт 11 Програми).

Другий рівень: відповідність креативних індустрій вимогам НБУ та банків щодо оцінки кредитного ризику, первинного фінансового моніторингу та прийнятного забезпечення за кредитними договорами

Незважаючи на гіпотетичну можливість змін Програми ФРП відповідно до потреб креативних індустрій, залишається ключова проблема, яка не може бути вирішена виключно шляхом нормативних змін на рівні державної програми – право банків у застосуванні внутрішніх політик та процедур щодо аналізу відповідності позичальника своїм внутрішнім критеріям кредитоспроможності.

Як вже було зазначено у розділі 2.2., згідно з регуляторною політикою НБУ банки зобов'язані здійснювати глибоку оцінку позичальника, включаючи фінансову звітність, кредитну історію, структуру бізнесу, якість менеджменту, ринки збуту, наявність ліквідного забезпечення, життєздатність бізнес-моделі, джерела погашення кредиту, репутаційні фактори тощо.

Окремим аспектом перевірок банків є вимоги фінансового моніторингу: банки повинні здійснювати ідентифікацію клієнта, бенефіціарів, оцінювати походження коштів, здійснювати ризик-орієнтований підхід та за наявності ризиків відмовляти в обслуговуванні.

Крім того, незважаючи на загальний механізм реалізації Програми ФРП через державну підтримку, рішення про надання кредиту ухвалюється лише банком-партнером. Відповідно до вимог НБУ банкам дозволено використовувати власні судження та досвід, що створює простір для дискреції під час прийняття рішень про надання кредиту.

Як наслідок, навіть за формальної відповідності вимогам Програми ФРП, банки мають право відмовити у фінансуванні на підставі внутрішньої оцінки ризиків.

У цьому контексті слід зауважити, що послаблення регуляторних вимог НБУ виключно для креативних індустрій з у край високою ймовірністю є неможливим варіантом, оскільки це може порушувати принципи фінансової стійкості банківської системи та економіки в цілому, а також обов'язок банківської системи дотримуватись міжнародних стандартів, зокрема у сфері фінансового моніторингу та управління ризиками.

Будь-які винятки для однієї галузі можуть бути розцінені як втручання у конкуренцію, спотворення економічного середовища та дискримінаційне ставлення до інших галузей, що унеможлиблює попереднє погодження АМКУ.

Найбільш реалістичним і ефективним механізмом зменшення ризиковості креативних індустрій для банків-партнерів Програми ФРП є запровадження окремих умов гарантування для позичальників у цій сфері, які враховують специфіку галузі (див. детальніше наступний розділ 3.2.). Такий підхід узгоджується з логікою вже наявного інструменту портфельних гарантій держави, реалізованого ФРП у межах Програми.

Іншим варіантом зменшення ризиковості креативних індустрій для банків-партнерів є розширення переліку НБУ щодо майна та майнових прав, які можуть бути прийнятним забезпеченням за кредитними договорами. Наприклад, авторські права та інші права інтелектуальної власності, що мають економічну цінність, зокрема права на книжкові серії, дизайн, ілюстрації, обкладинки, ліцензії на переклад чи адаптацію, передбачувані надходження від роялті, ліцензійних та дистрибуційних договорів тощо (шляхом внесення змін у пункт 107 Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351).

Аналіз пропозиції Юрія Марченка щодо адаптації Програми ФРП до потреб книговидавців у кредитуванні

Однією з пропозицій, запропонованих до аналізу, є адаптація Програми ФРП до потреб книговидавців шляхом запровадження такого механізму:

- книговидавці отримують фінансування на друк тиражу книг на підставі контракту з державною установою “Український інститут книги” (“УІК”) у

межах бюджетної програми “Забезпечення діяльності Українського інституту книги, підтримка книговидавничої справи та популяризація української літератури у світі”;

- книговидавці отримують кредитування від банків-партнерів у межах Програми ФРП у зв'язку з наданням контракту з УІК про друк тиражу книг у заставу;
- механізм пропозиції ґрунтується на можливості надати у заставу нематеріальний актив – майнове право вимоги до УІК щодо його обов'язку оплатити надрукований та поставлений наклад книг, передбачений контрактом.

Насамперед слід зауважити, що пропозиція надати доступ до кредитування у межах Програми ФРП книговидавцям, які отримали фінансування від УІК, не вирішує системну проблему доступу книговидавців до кредитування, оскільки надає переваги лише окремим учасникам книговидавничого ринку, які вже отримали інше державне фінансування від УІК.

Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки культури та збереження культурної спадщини, затверджені постановою КМУ від 20.01.2023 № 52, передбачають недопущення суттєвої нерівності умов діяльності суб'єктів господарювання, що конкурують між собою.

Відповідно така пропозиція надає вибіркиму перевагу окремим учасникам ринку, що може призвести до визнання АМКУ такої державної допомоги недопустимою.

Натомість державна допомога має бути універсальною за характером, тобто доступною для всіх суб'єктів, що відповідають критеріям, а не лише для тих, хто отримує державні контракти з УІК.

Отже, першим суттєвим ризиком для цієї пропозиції є можливе визнання її недопустимості як державної допомоги (з боку АМКУ), оскільки вона надає вибіркиму перевагу окремим учасникам ринку. Крім того, вона не вирішує системної проблеми доступу українських книговидавців до фінансування.

Також можливість використання контракту з УІК як забезпечення кредитного договору у формі застави є складним питанням з точки зору законодавства України.

Законодавство України не забороняє передавати у заставу вимогу щодо майнового

права, яка може виникнути в майбутньому, зокрема вимогу, що виникає за контрактом з державною установою.

Однак, як вже було зазначено у розділі 2.2., НБУ встановлює вичерпний перелік майна / майнових прав, які можна використовувати у якості застави для кредитних договорів. Згідно з вимогами НБУ у заставу можна передавати лише ті майнові права на грошові кошти, які розміщені на вкладному (депозитному) рахунку в банку, який має інвестиційний рівень кредитного рейтингу за міжнародною шкалою, за умови, що строк розміщення коштів не менший, ніж строк користування активом. Таким чином, вимога до УІК не відповідає цим критеріям і не може бути прийнята як застава в рамках банківського кредитного договору.

Крім того, вимога повинна бути такою, що

- підлягає відчуженню заставодавцем, тобто продажу заставодержателем у разі невиконання заставодавцем своїх зобов'язань за кредитним договором;
- підлягає стягненню заставодержателем із заставодавця у судовому порядку у разі невиконання ним своїх зобов'язань за кредитним договором;
- не має особистого характеру, тобто не може бути пов'язаним з особою заставодавця;
- не є такою, що не підлягає заставі на підставі закону.

Бюджетне законодавство передбачає лише цільове використання бюджетних коштів, тобто бюджетні кошти використовуються лише на цілі, які визначені головним розпорядником цих коштів (у цьому випадку – Міністерством культури та стратегічних комунікацій України) та актами щодо здійснення платежів, які мають кількісні, часові та цільові обмеження (у цьому випадку – Законом України “Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні”, постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 638 “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі”, договором з УІК).

Виплати за договором з УІК здійснюються на конкурсній основі, мають цільовий і персоніфікований характер. Як наслідок, банк не зможе ні реалізувати цю вимогу, ні стягнути за нею кошти у судовому порядку, оскільки це суперечило би принципу цільового використання бюджетних коштів.

Отже, зміни у законодавство України щодо можливості застави майнового права вимоги до УІК є фактично неймовірними з огляду на особливості бюджетного законодавства та правового режиму державного фінансування.

Однак у разі визнання доцільним продовження роботи у цьому напрямку, слід розуміти, що насамперед зміни щодо можливості застави майнового права вимоги до УІК оплатити надрукований та поставлений наклад книг, передбачений контрактом, слід вносити:

- у перелік НБУ щодо прийнятного майна/майнових прав для забезпечення кредитного договору (шляхом внесення змін у пункт 107 Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351);
- у постанову КМУ від 12.06.2019 № 638 “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі”;
- у типовий договір, що використовується УІК для надання грантів книговидавцям на підставі постанови КМУ від 12.06.2019 № 638 “Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті Українському інституту книги для підтримки книговидавничої справи та популяризації української літератури у світі”;
- у зміст Програми та Порядку з уточненням про можливість використання майнового права вимоги до УІК як застави у межах Програми ФРП.

Варто зауважити, що договір з УІК на тираж книг вже зараз може бути використаний для зниження кредитного ризику конкретного книговидавця в очах банку-кредитора як аргументований актив книговидавця, що підтверджує прогнози руху його грошових коштів, а також як документально підтверджені зобов'язання його контрагента (УІК) та підтвердження ймовірності надходжень за такими зобов'язаннями.

3.2 Фонд гарантування для покриття ризиків кредитування креативних індустрій у межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”

Нижче пропонується до розгляду пропозиція щодо створення державного механізму гарантування у межах Програми ФРП для зниження кредитних ризиків банків під час кредитування креативних індустрій.

Важливо: створення окремого механізму гарантування для креативних індустрій може не вирішити проблему кредитування усіх представників креативних індустрій, оскільки до креативних індустрій належать більш прийнятні для банків субіндустрії, такі як IT-індустрія, виробники ювелірних виробів тощо. У такому разі кредити можуть бути надані насамперед представникам саме цих галузей, оскільки вони мають стабільніший грошовий потік, більшу кредитоспроможність та ширший доступ до забезпечення, необхідного для банківського фінансування.

Як вже було зазначено у розділі 2.6., Програма ФРП має власний механізм гарантування кредитних договорів частини суб'єктів господарювання, які отримали кредити у межах Програми. Відповідно існує потенційна можливість змінити нормативні акти, які регулюють надання державних гарантій, діяльність ФРП та його Програму під потреби креативних індустрій без створення окремої програми гарантування (окремого гарантійного фонду). Крім того, такий варіант внесення змін до законодавства України може бути визнаним більш раціональним та доцільним з огляду на витрату ресурсів та розмір креативних індустрій.

Проблематика доступу креативних індустрій до кредитування від ФРП у межах Програми має два рівні:

- неадаптованість Програми ФРП до потреб креативних індустрій у частині гарантування кредитів;
- неврахування специфіки креативних індустрій у законодавстві щодо державного гарантування кредитних договорів.

Як уже зазначалося у розділі 2.3., правове регулювання інструментів гарантування кредитних ризиків ґрунтується на положеннях Бюджетного кодексу України, Закону України “Про Державний бюджет України на 2025 рік”, Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 №28, а також Порядку надання державних гарантій на портфельній основі, затвердженого постановою КМУ від 14.07.2021 №723.

Внесення змін до Закону України “Про Державний бюджет України на 2025 рік” не є необхідним, оскільки сам Закон не деталізує напрямки забезпечення часткового виконання боргових зобов’язань суб’єктів господарювання.

Якщо зміни у Програмі ФРП не передбачають збільшення загального обсягу бюджетного фінансування ФРП, а лише деталізують його внутрішній розподіл, достатньо лише внести зміни в межах відповідних бюджетних програм. У цьому випадку доцільно, щоби Міністерство фінансів України передбачило у бюджетному запиті на наступний рік окремий рядок або підстаттю для підтримки гарантій для креативних індустрій, що дозволить забезпечити прозорість та підзвітність такого механізму.

Рекомендовані напрями адаптації Програми ФРП для забезпечення доступу суб’єктів креативних індустрій до державного гарантування (з урахуванням розділу 3.1.):

- 1.** створення окремого гарантійного портфеля (підпортфеля) для креативних індустрій з підвищеним розміром покриття гарантії заборгованостей, тобто впровадження у межах Програми ФРП спеціального механізму, за яким частина загального обсягу державних гарантій резервується виключно для покриття кредитів, наданих суб’єктам креативних індустрій та для забезпечення їхнього реального доступу до гарантування (шляхом внесення змін у Правила надання фінансових послуг Фондом розвитку підприємництва, Порядок надання державних гарантій на портфельній основі, затверджений постановою КМУ від 14.07.2021 № 723, Порядок надання фінансової державної підтримки суб’єктам підприємництва, затвердженого постановою КМУ від 24.01.2020 № 28, Програму ФРП);
- 2.** надання державних гарантій за кредитними договорами без обов’язкової застави майна та / або майнових прав (шляхом внесення змін у пункт 16 Порядку надання державних гарантій на портфельній основі, затвердженого постановою КМУ від 14.07.2021 № 723, пункт 21 Порядок надання фінансової державної підтримки суб’єктам підприємництва, затверджений постановою КМУ від 24.01.2020 № 28, пункт 10 Програми ФРП).

3.3 Узагальнення щодо можливості впровадження змін в інтересах підприємців креативних індустрій

1. Навіть у разі внесення змін щодо адаптації Програми ФРП, важко прогнозувати вплив на практику банків у сфері кредитування, оскільки останні мають автономію щодо прийняття рішень на надання кредитів у межах Програми ФРП. Зокрема, у публічному просторі неодноразово згадується інформація про системну заборгованість ФРП щодо своїх зобов'язань за Програмою перед [банками-партнерами](#), що може також демотивувати банки надавати ризикові кредити у межах Програми навіть за умови її адаптації під потреби креативних індустрій.
2. У межах пошуків вирішення проблеми кредитування креативних індустрій слід розглянути й інші варіанти зміни законодавства України. Наприклад, створення окремої цільової державної програми ФРП, яка була б орієнтована виключно на креативні індустрії, які потребують державної допомоги у кредитуванні.
3. Лобіювання ідеї створення окремого гарантійного фонду виключно для креативних індустрій, навіть якщо його адмініструватиме вже наявна структура (наприклад, ФРП) в межах програми “Доступні кредити 5-7-9%”, може спричинити сумніви щодо дотримання принципів недискримінаційності та загальних правил щодо державної допомоги, оскільки такий підхід виглядає як вибіркове сприяння. Натомість більш збалансованим підходом є адаптація вже діючого механізму – передбачення в межах чинної програми окремого компоненту, спеціально орієнтованого на потреби креативних індустрій. Такий варіант дозволяє з більшою ймовірністю уникнути потенційних правових ризиків, полегшує впровадження нововведень і водночас зберігає стабільність та послідовність чинної Програми.
4. Замість внесення масштабних змін до нормативної бази, держава може активніше використовувати інструменти не лише фінансової підтримки, а й консультації, освітні програми для бізнесу і банків. Багато представників креативних індустрій не мають належного досвіду залучення зовнішнього фінансування, зокрема банківського. Проведення спеціалізованих консультацій (у партнерстві з банками або профільними асоціаціями) допоможе підвищити якість бізнес-планів, зрозуміти вимоги банків, сформулювати фінансову звітність у відповідності до очікувань кредиторів. Це знижує бар'єри для участі в уже чинних програмах кредитування. Проведення навчальних заходів для кредитних аналітиків (у співпраці з профільними міністерствами, НБУ або міжнародними партнерами) може покращити сприйняття індустрії банками, надати приклади життєздатних проєктів, роз'яснити особливості грошових потоків у творчому бізнесі тощо.

Фінансується
Європейським Союзом

RES POL'

[Новини проєкту RES-POL](#)

[Facebook RES-POL](#)

Цей документ створили за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його зміст є відповідальністю Громадської спілки "Центр регіональний розвиток" і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу.